

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om den langsigtede boligpolitik [af Dahlgaard m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. XXIX) findes i tillæg A. sp. 5819, fremsættelsen i tidenden sp. 3833).

Forslaget sattes til forhandling.

Boligministeren (Helge Nielsen): Indledningsvis vil jeg gerne sige, at det også ligger regeringen meget på sinde at få fastlagt en holdbar langsigtet boligpolitik.

Regeringen er også enig i, at denne politik navnlig må omfatte følgende områder, der indtager en dominerende plads i det radikale forslag, nemlig nybyggeriets finansiering, lejen i den ældre boligmasse, parcelhus-ejernes forhold, boligsikringsordningen og ejerlejlighederne.

Om disse spørgsmål har regeringen allerede taget initiativ til politiske forhandlinger med alle partier i folketingets boligudvalg. Jeg henviser her navnlig til møderne på Marienborg den 4. december 1972 og den 29. januar 1973, hvor finansministeren og jeg har fremsat vore synspunkter til åben debat i udvalget. Jeg har nu med boligudvalget aftalt et nyt møde til mandag den 26 ds.

Det kan diskuteres, om ikke det havde været mere hensigtsmæssigt at vente med en folketingsdebat om disse problemer, indtil drøftelserne i udvalget havde været ført længere frem, men når et af partierne nu ønsker problemerne til debat i salen, synes jeg, det vil være rigtigt at drøfte både de radikales forslag og andre mulige løsninger på de forskellige dele af boligpolitikken. Jeg håber, at drøftelserne i dag kan føre os et stykke videre frem mod at finde forslag, der

i bred enighed i folketinget kan gennemføres på dette område, der berører alle borgere i dette land.

Et af de vigtigste elementer i den boligpolitiske løsning må blive sikring af en tilfredsstillende finansiering af nybyggeriet. Det radikale venstres forslag om finansiering af boligbyggeriet går ind for markedsførte værdifaste obligationer for såvel almennyttigt som privat byggeri. Det foreslås endvidere, at rentesikringsordningen i nyt almennyttigt byggeri ophæves.

Regeringen kan følge disse tanker om indeksregulerede lån til nybyggeriet et langt stykke. Allerede ved det første møde med folketingets boligudvalg på Marienborg skitserede jeg en ordning med indeksregulerede statslån til delvis finansiering af det almennyttige boligbyggeri. Ordningen, som nu behandles i boligudvalget, går ud på at erstatte den nuværende generelle støtte i form af rentesikring og midlertidige driftslån med ydelse af statslån. Vilkårene for disse statslån tænkes tilrettelagt således, at begyndelseslejen bringes ned på et rimeligt niveau. Den rimelige begyndelsesleje tænkes opnået ved at dække en del af finansieringen med statslån, der det første år efter ibrugtagelsen er rente- og afdragsfrit, medens resten af finansieringen dækkes med normale realkreditlån. Fra det andet år og fremefter reguleres den samlede kapitalydelse hvert år i takt med stigningen i byggeomkostningsindekset eller eventuelt et andet relevant indeks, f. eks. for lånudviklingen. Differencen mellem den faste kapitaludgift på de foranstående realkreditlån og den stigende samlede kapitaludgift indbetales som ydelse på statslånet.

Når regeringen er gået ind for en indeksreguleret statslåneordning, hænger det sammen med en betydelig usikkerhed med hensyn til, hvorledes det danske kapitalmarked vil modtage indeksregulerede obligationer, specielt hvis man skulle finansiere både det almennyttige og det private boligbyggeri over markedsførte obligationer. Det offentlige måtte sikkert under alle omstændigheder i hvert fald i begyndelsen skabe et sikkerhedsnet, der i realiteten ville betyde en forpligtelse til at købe obligationer i et uoverskueligt omfang. Hvis obligationerne skulle blive en succes, ville det også skabe betydelige problemer, ikke mindst i det

[Boligministeren.]

omfang udenlandske købere ville få adgang til at erhverve sådanne obligationer på det danske marked. Dette vil jo blive tilfældet, når det fælles kapitalmarked med de øvrige EF-lande træder i kraft.

Uanset om man er pessimistisk eller optimistisk med hensyn til, hvorledes markedsførte obligationer ville blive afsat på obligationsmarkedet, må der derfor sikres en kontrol med udviklingen. Derfor har vi foreløbig ment at måtte begrænse os til forslaget om indeksregulerede statslån inden for den almennyttige boligsektor. Dette udelukker imidlertid ikke, at der eventuelt i lukkede kredse kunne afsættes indeksregulerede obligationer til finansiering af de lån, der skal ydes til det almennyttige boligbyggeri.

Også de radikales forslag om, at landsbyggefonden i øget omfang skal anvendes til finansiering af det almennyttige byggeri, ligger på linje med regeringens planer om finansieringen af nybyggeriet i fremtiden. De tanker om anvendelse af fondens midler, som fremsættes, er ikke nye. De fleste findes allerede i den gældende boliglov og kan også anvendes i fremtiden.

Forslaget om ophævelse af momsrefusionen til nybyggeriet indgår i regeringens spareplan, og jeg har allerede den 9. marts 1973 fremsat forslag om øjeblikkelig ophævelse af momsgodtgørelsen. Jeg kan derfor tilslutte mig det radikale forslag på dette område; dog mener jeg i modsætning til de radikale, at vi må reservere en del af besparelsen til andre boligpolitiske foranstaltninger.

De radikales forslag indeholder også et forslag om ophævelse af bygge- og boligfonden, og dette forslag er fulgt op i den spareplan, som de radikale og venstre i forening har fremsat. Det er min opfattelse, at der uanset gennemførelsen af forslaget om en ny finansieringsordning for nybyggeriet vil være brug for en bygge- og boligfond bl. a. til finansiering af de store byggemodningsopgaver, kommunerne står over for. På dette punkt deler regeringen ikke de radikales synspunkter.

Vedrørende de ældre private udlejningsboliger opereres der i det radikale venstres forslag med 3 begreber, nemlig den gældende leje pr. 1. april 1974, den omkostningsbestemte leje og markedslejen. Efter forslaget skal lejen gives fri overalt i landet.

Fører frigørelsen til lejestigninger på over 25 pct. eller over 1.000 kr. inden udgangen af marts 1975, skal lejerer have kompensation af det offentlige for det overskydende.

Det foreslås også, at det offentlige skal have 60 pct. af den leje, der ligger ud over den omkostningsbestemte leje, og det er vel heraf, kompensationen skal dækkes. Dette ville, så vidt jeg kan se, rejse nogle problemer. Hvis udlejerer nøjes med at forhøje lejen til den omkostningsbestemte leje, skal lejerer have kompensation af det offentlige, men det offentlige får ingen afgift. Hvis udlejerer venter med at forhøje lejen til den 1. april 1975, får lejerer ingen kompensation.

Dernæst får vi en anden vanskelighed, nemlig at fastsætte forskellen på den omkostningsbestemte leje og markedslejen. Efter forslaget skal kommunerne som nævnt have 60 pct. af denne forskel. Den omkostningsbestemte leje i ældre ejendomme kan ikke beregnes, uden at der fastsættes en norm for den afkastning, ejeren skal have af den investerede kapital i ejendommen.

Hvis man vil bruge ejendomsvurderingen som grundlag for afkastningen til ejeren, må man erindre sig den sammenhæng, der er imellem lejen og ejendomsværdien. Den lejeforskel, hvoraf kommunen skal have 60 pct., vil derfor gradvis forsvinde, medmindre man forestiller sig en stedsevarende afgift på 60 pct. af forskellen i starten. Hvis denne sidste løsning vælges, tror jeg, ingen udlejer i starten vil tage højere leje end den omkostningsbestemte, således som den kan beregnes.

Jeg er også bange for, at forslaget virkeliggørelse vil belaste den kommunale administration, især det første år, hvor der skal beregnes kompensationer. Den årlige konstatering af forskellen på faktisk leje og omkostningsbestemt leje og opkrævningen af afgiften hos ejeren vil også være administrativt belastende.

Jeg har lagt mærke til, at det radikale forslag overhovedet ikke nævner den principskitse, som grundejernes og lejernes organisation har udarbejdet. Jeg finder, at denne skitse indeholder betydelige fremskridt i forhold til de gældende regler, og jeg synes derfor, at skitsen bør have en væsentlig placering i de forhandlinger, som skal føre til en ny lovgivning på dette område.

[Boligministeren.]

Lad mig fremhæve følgende 3 punkter, som jeg finder væsentlige: der tilvejebringes en regulær opsigelsesbeskyttelse af lejere overalt i landet; det sikrer lejerne øget tryk-
hed i deres boliger. Lejerne i de større ejendomme får en bytteret, således at de indbyrdes kan aftale rokeringer efter arbejdsplads, husstandsstørrelse etc.; det giver større bevægelighed på boligmarkedet. Lejerne i de større ejendomme får, hvis de ønsker det, et boligdemokrati, således at de kan få medindflydelse på forholdene i de ejendomme, de bor i.

Jeg tillægger dette stor vægt, og jeg vil gerne være med til de radikales tanker om i tilslutning hertil at overveje, om der kan findes en praktisk form for en forkøbsret for lejerne ved ejerskifte.

Hvis man er filosofisk og ikke politisk, kan man jo spørge sig selv, om der i virkeligheden er forskel på de radikales forslag og den skitse, som ejere og lejere har aftalt. Begge arbejder med samme begreb: den omkostningsbestemte leje. Parterne har i deres aftale fundet en definition; det har de radikale endnu ikke. Parterne udtaler sig ikke om, hvorvidt der herudover kan eller bør ske lejeforhøjelser, der tilfalder det offentlige; det mener de radikale at der kan i hvert fald i en periode.

I 1966 havde vi diskussioner om disse problemer. De endte med, at vi fik bindingerne i Grundejernes Investeringsfond af beløb, som i det lange løb tilfalder grundejerne. Nu foreslår de radikale, at en del af konjunkturstigningen i hvert fald i starten skal tilfalde kommunen. Jeg er, som jeg har sagt, bange for, at det offentlige ikke får noget, hvis udlejererne kan undgå afgiften ved at begrænse lejestigningen. Skal det offentlige have del i tilpasningsforhøjelserne ud over, hvad der kommer i form af øget indkomstskat fra ejerne, tror jeg, det er andre former, vi må overveje.

I de almennyttige selskaber skal lejen efter forslaget følge udviklingen i den private sektor. Det er rørende at se den tillid, som boligministeren pludselig skal nyde, når det overlades til ministeren hvert år at fastsætte lejen i det almennyttige byggeri. Denne tillid står i grel modsætning til den mistillid, som visse borgerlige kredse har, når talen er om statslige indekslån. Her hedder det, at in-

dekslån ikke er realistiske, fordi ministeren og folketingsflertallet nok vil ændre reglerne ligesom i Finland, når de begynder at skulle virke, akkurat som da vi afskaffede grundstigningsskylden.

Jeg fremdrager dette som et kuriosum, men vil i øvrigt sige, at vi på dette område må sikre en rimelig balance på boligmarkedet mellem lejerne i almennyttigt og privat byggeri, og at de midler, der fremkommer ved en rimelig huslejetilpasning i den almennyttige boligmasse, må anvendes til at styrke det almennyttige byggeris selvfinansiering.

De tekniske regler for en ajourføring af lejen i almennyttigt byggeri i forhold til lejeudviklingen i den private sektor må selv sagt afhænge af, hvorledes folketingets flertal ønsker at lejen skal udvikle sig, og hvorledes markedet reagerer herpå. Men jeg er enig i, at denne ajourføring bør ske, ligesom jeg er enig i, at overskuddet placeres i Landsbyggefonden. Jeg har bedt en arbejdsgruppe med repræsentanter fra boligselskaberne og boligministeriet om at overveje de tekniske muligheder herfor.

Jeg lægger megen vægt på, at vi tilvejebringer en selvregulerende ordning, der ikke kræver et årligt politisk initiativ.

Med hensyn til forslaget vedrørende problemerne omkring lejeværdien og beskatningen af parcelhuse og andre ejerboliger er der tale om forhold, som henhører under finansministerens område. Men jeg har noteret mig, at det radikale venstre her ser en nøje sammenhæng med problemerne omkring udlejningsboligerne. Jeg forstår forslaget derhen, at indehavere af ejerboliger skal have samme økonomiske vilkår som beboere i udlejningsboliger, selv om det vil betyde en stigning i boligudgifterne for den enkelte.

Det er også regeringens opfattelse, at vi må finde frem til en socialt afbalanceret ordning, som i videst mulig omfang ligestiller ejere og lejere. Befolkningen må frit kunne vælge mellem at bo til eje eller til leje, men det afgørende for den enkeltes boligvalg bør være familiens behov; eventuelle skattefordele bør ikke være afgørende for valget af boligform.

Jeg kan også tiltræde forslaget bemærkninger om, at der ved eventuelle ændringer må tages særligt hensyn til dem, der igennem længere tid har foretaget opsparing i deres

[Boligministeren.]

bolig og som pensionister vil rammes særlig hårdt.

Til forslaget vedrørende boligsikringsordningen vil jeg blot sige, at jeg er enig i, at også boligsikringen må tages op til overvejelse. Det må sikres, at ordningen kan virke rationelt efter sit formål. Den må gøres til en virkelig hjælp for dem, der har små indkomster og høj husleje.

Jeg har, som jeg har nævnt her i tinget den 1. marts ved første behandling af forslaget til ændring af lov om boligsikring, nedsat en arbejdsgruppe bestående af ministeriets og kommunernes eksperter på dette område, som skal foreslå forenklinger i boligsikringsreglerne, som gør dem lettere at forstå for de borgere, der søger boligsikringen, og lettere at administrere for myndighederne.

Til det ønske, som nævnes i forslaget, om at genskabe muligheden for at opdele gode ældre udlejningsejendomme i ejerlejligheder, vil jeg foreløbig gerne gøre den bemærkning, at en udlejers interesser i at opdele og sælge ejerlejligheder har nøje sammenhæng med hans mulighed for at få en rimelig leje. Det viste sig jo, da muligheden for opdelingen var til stede, at der næsten ikke blev foretaget opdeling i ejerlejligheder i de frie områder. Interessen herfor var koncentreret om de kommuner, der har huslejekontrol.

I et afblanceret boligmarked er det et spørgsmål, om der vil være interesse hos udlejerne for at gennemføre opdelingen i den ældre boligmasse, og om der vil være interesse for at købe ejerlejligheder. Jeg tror, at vi foreløbig bør blive stående ved den lovgivning på dette område, som blev gennemført i fjor.

Sammenfattende vil jeg om det foreliggende forslag gerne sige, at det efter min opfattelse er et vægtigt bidrag i boligdebatten. Det indeholder synspunkter, som ligger nær op ad regeringens på en række områder, medens der på andre er tale om forslag, vi ikke er enige i.

Jeg håber, forslaget kan indgå i de videre forhandlinger i boligudvalget med henblik på at nå frem til en holdbar boligløsning i bredest mulig enighed.

Preben Steen Nielsen: Jeg tror, at selv om alle tilstedeværende her nu førte højroret

tale indbyrdes, ville det ikke gribe forstyrrende ind i forhandlingerne.

Boligpolitikken er uægtelig blevet en varm kartoffel i den generelle politiske debat udadtil og også i forholdet mellem folketingets faste udvalg indadtil. Men nu skimter vi en løsning forude, idet vi på bordet har et forslag, der af mange grunde kan betragtes som noget ganske særligt. Det radikale venstre har her på et politisk ømfindeligt område forsøgt at formulere en helhedsløsning, hvad ellers på andre områder ligger partiet ganske fjernt, og det er der fra socialdemokratiets side grund til at takke for.

Vi kan overveje mange af det radikale venstres forslag i boligudvalget, og det vil så vise sig, om der er reel politisk vilje til at indgå et boligforlig med regeringen og socialdemokratiet. Vi vil med spænding se, om det lykkes det radikale venstre at slippe ud af det borgerlige favntag.

Boligministeren har allerede i sit omfattende svar kommenteret hovedparten af de 14 punkter, der er indeholdt i forslaget til folketingsbeslutning. Jeg skal derfor indskrænke mig til at supplere med nogle få generelle bemærkninger om de socialdemokratiske ønsker på området. Der er ikke mindst grund hertil, fordi man i hovedparten af pressen — ikke i disse dage, men tidligere — har givet befolkningen det indtryk, at socialdemokratiet kun havde ét ønske: at jage folk fra hus og hjem.

Der er grund til at understrege, at ingen ansvarlige partier, og herunder indkalkulerer vi altså os selv, agter at lægge ryg til en boligpolitisk linje, der betyder afgørende ændringer i de forudsætninger, hvorunder folk er indflyttet i en bolig, og det hvad enten der er tale om en ejet bolig eller en lejet bolig. Det, vi ønsker at sikre, er, at befolkningen får en stabil bygge- og boligpolitik, hvor den ene boligform ikke favoriseres på den andens bekostning, en boligpolitik, der i sin direkte og indirekte subsidiering er socialt afbalanceret.

Vi kan ikke acceptere, som også boligministeren var inde på det, at man i den ene boligform ser sine støttemuligheder gradvis reduceret som følge af indkomstudviklingen, medens man i den anden boligform får større og større tilskud, jo dyrere man byg-

[Preben Steen Nielsen.]

ger, og jo højere indkomst man har. Vi er af den opfattelse, at vi over en årrække bør tilstræbe en gradvis ligestilling mellem ejerboligen og lejerboligen, således at befolkningen i fremtiden kan vælge deres bolig efter behov og ikke efter støtteregele.

Boligen er jo en så fundamental forudsætning for den enkelte families udfoldelsesmuligheder og trivsel, at alle må være interesseret i, at vi får et stabilt marked. I modsat fald vil de parcelhusejere, der i dag må forudsætte et skattemæssigt underskud for at have råd til at bo i eget hus, opdage, at dette underskud i løbet af en kort årrække bliver til et belastende overskud. Vi vil derfor gøre alle en tjeneste ved at få trukket boligpolitikken ud af skattesubsidierings-sumpen.

Vi er enige med de radikale i, at boligudgiften skal stå i et rimeligt forhold til boligens alder, dens størrelse, udstyr, kvalitet, beliggenhed osv., men hvad vi ikke tror på, er, at man skaber en sådan situation blot ved at indføre et frit boligmarked, hvor der ydes lejere kompensation for lejestigninger ud over 1.000 kr. om året. Efter vor opfattelse vil de ældre boliger blive for dyre i forhold til deres kvalitet, og for mange ejere og lejere vil der i realiteten kunne aftales fiktive lejeforhøjelser, der betales af det offentlige over boligsikringsordningen.

En ny boligpolitik bør også indeholde indførelse af indeksregulerede, værdifaste obligationslån, der nok bør indskrænkes til at cirkulere i lukkede kredsløb; i modsat fald vil det være ganske vanskeligt at styre. Dermed kan vi få elimineret rentesikringsordningen, dog under forudsætning af, at de indeksregulerede obligationer får så lav en rente, at begyndelseslejen i nybyggeriet kan få et ordentligt hak nedad.

Vi kan tilslutte os de radikales tanker om beboerdemokrati og om fri bytteret, men må ligesom boligministeren tage afstand fra ønsket om en ophævelse af statens bygge- og boligfond.

Vi skal endelig også kippe med det røde flag for det radikale venstres ønske om at få ophævet momsrefusionen. På dette punkt kan vi love en meget hurtig imødekommelse.

Sammenfattende kan jeg sige, at der er man-

ge gode forhandlingsmuligheder i de radikales forslag. Vi går til forhandlingerne i boligudvalget og i eventuelle andre folketingsudvalg med den forudsætning, at den nye boligløsning snarest skal se dagens lys, og at denne løsning skal ske med en skyldig hensyntagen til vore principielle synspunkter og bør kunne etableres med bredest mulig parlamentarisk dækning. Politik, også boligpolitik, er det muligens kunst.

Bendix: Ja, det er jo ganske hyggeligt, det her. Vi kunne jo sidde omkring et bord og snakke om tingene, og det ville måske også være ganske udbytterigt, hvis vi gjorde det. Men det kommer vi jo til i de kommende uger.

Om forslaget vil jeg sige, at en af de mest markante ting ved det er, at det tager hele den samlede boligproblematik op til behandling under ét. Det finder jeg er en bemærkelsesværdig og en afgørende dyd ved forslaget. Det spænder over den samlede problematik, og det må det gøre, hvis vi skal beskæftige os med disse ting.

Jeg skal ganske kort kommentere de enkelte led i forslaget.

For så vidt angår det første, som drejer sig om etableringen af det frie boligmarked, er det jo snuptagsløsningen, der præsenteres, og den har attraktive sider. I tilknytning til en sådan snuptagsløsning er der så indbygget et system med kompensationer, som skal afvikles over en 10-årig periode. Vi er enige i målet, altså etableringen af det frie boligmarked, hvor der er en fri husleje-fastsættelse, men vi er ikke på forhånd enige i midlet. Det forekommer os, at det er en smule kompliceret, noget af det, og det kan vel nok også, som det allerede er sagt, give visse administrative komplikationer, som i hvert fald skal belyses. Ejer/lejerskitens indgået mellem de to interesserede organisationer er ikke nævnt, men jeg vil gerne slå fast, at efter vores opfattelse er det en interessant skitse, som har fordele, men vi kan også få øje på ulemper.

Det centrale i de ulemper, vi kan få øje på, er hele problematikken omkring ejendomsværdiens fastsættelse. Det er, som om problemstillingen i skitsen også bider sig selv lidt i halen. Ejendomsværdien er afhængig af huslejen, og huslejen er afhængig

[Bendix.]

af ejendomsværdien. Hvordan vi skal bryde den cirkel, står i hvert fald ikke mig ganske klart på nuværende tidspunkt.

Om afgiften, der knytter sig til kompensationen, er der at sige, at afgiften har vi i og for sig ikke på forhånd så meget imod, men det, som skaber nogen tvivl i vores sind, er den metode, som skal anvendes i forbindelse med afgiftens beregning.

Hvad angår huslejeafståttelsen i de almennyttige selskaber, så er vi ikke særlig begejstrede for den metode, der anvises i forslaget. Vi føler os noget skeptiske over for, at boligministeren én gang om året i realiteten skal fastsætte huslejen i de almennyttige selskaber. Vi kan vist alle sammen — også de af os, som har en dårlig fantasi — forestille os, hvilket vældigt boligpolitisk økonomisk slagsmål det ville skabe én gang om året. Ja, boligministeriets folk kunne vel ikke få stort andet at beskæftige sig med. Vi ønsker på dette som på det private udlejningsmarked snarere en løsning, som er af mere automatisk karakter. I øvrigt er vi enige med forslagsstillerne i, at Landsbyggefondens midler skal anvendes efter de hovedprincipper, som er angivet i forslaget.

Hvad angår punkterne 6 og 7 i forslaget, som drejer sig om ejerboligens økonomiske forhold, må vi vel nok sige, at det er de punkter, hvor vi er mest uenige med forslagsstillerne. I løbet af en 10 års periode vil man ifølge forslagsstillernes skitse nå frem til en tilstand, hvor alle i eget hus med angst og bæven må se frem til den næste vurdering og fastsættelsen af det, forslagsstillerne kalder for den realistiske procent, på grundlag af hvilken lejeværdien i egen bolig skal udregnes. Det, der skiller os her, — og jeg ved ikke, om det kun skiller os i forhold til forslagsstillerne, det tror jeg nu ikke; jeg tror også, det skiller os i forhold til andre partier i salen — det, der skiller os her, er først og fremmest det, at vi opfatter kapitalanbringelsen i eget hus som kvalitativt forskellig fra andre former for kapitalanbringelse.

Videre vil jeg sige i forbindelse med punkt 8, som drejer sig om pensionisternes forhold, at vi er på dette punkt enige i målsætningen, men vi er ikke af den opfattelse, at det skal være en nådessaq for ældre, altså for pensionister, at have mulighed for at blive boende i eget hus. Det er noget ganske naturligt, som automatisk skulle følge af de ordninger, som gælder på dette område. Ejerlejlighedsliberaliseringen, som forslagsstillerne nævner, er vi ganske enige i, og vi ønsker bl. a. i forbindelse med drøftelsen af den frie mulighed for huslejeafståttelsen at drøfte, hvad vi kan gøre for at lette overgangsmuligheden fra ejer til lejer, for så vidt angår ejendomsretten til lejligheden.

2½ pct.-afgiftens afskaffelse er vi naturligvis enige med forslagsstillerne i.

Hvad angår indeksobligationerne, som er et centralt led i forslaget, når det drejer sig om boligbyggeriets finansiering, er vor væsentligste indvendig den, at lanceringen fra forslagsstillernes side forekommer os for massiv.

Momsrefusionen har vi jo i realiteten taget stilling til ved ministerens lovforslags første behandling for kort tid siden, hvor vi først og fremmest ønskede at fastslå, at en eventuel afvikling af momsrefusionen naturligvis er et led i den samlede boligpolitiske løsning, og at vi ikke under nogen omstændighed kan tage det isoleret. Men det er vel i og for sig også forslagsstillernes opfattelse, at det skal være således.

For så vidt angår de sidste punkter, er der ikke megen uenighed mellem os og forslagsstillerne.

På mandag starter vi altså så endnu en konference på Marienborg om boligpolitikken, og i de følgende uger vil den langsigtede boligpolitik blive forhandlet. Vi er meget enige i, at der på nuværende tidspunkt er et behov for en afklaring af boligpolitikken. Vi kan ikke længere blive ved med at leve med denne mellemtilstand på et afgørende samfundsøkonomisk område. Derfor vil jeg gerne, før vi nu går i gang på Marienborg og med forhandlingerne i det

[Bendix.]

næste par uger, fastslå et par hovedprincipper, efter hvilke det konservative folkeparti går ind i denne drøftelse.

For det første: vi mener ikke, det er samfundsøkonomisk forsvarligt at fortsætte den tilskudspolitik på det boligpolitiske område, som vi har ført igennem en menneskealder.

For det andet: en forøgelse af den gennemsnitlige boligudgift skal kun kunne finde sted i forbindelse med en lettelse af skattepolitikken. Vi ønsker altså en parallelitet i ændringerne i udskrivningsloven og ændringer i den side af boligpolitikken, som betyder noget for den enkelte families økonomi. De totale skatte- og boligudgifter bør efter vor opfattelse ikke stige. Det konservative folkeparti har også med sit besparelsesforslag og sine skatteforslag skabt mulighed for en sådan afblancering af ændringer i boligpolitikken.

For det tredje: en stigning i boligudgiften må ikke ramme en enkelt kategori af boliger, mens andre kategorier friholdes.

For det fjerde: enfamilieshuset har vist sig at være den boligform, som et stort flertal af den danske befolkning ønsker. Set ud fra et familiepolitisk, et miljømæssigt og et samfundsøkonomisk synspunkt er denne boligform ideel, og vi ønsker derfor ikke at medvirke til en politik, der gør det umuligt for store dele af befolkningen at komme til at eje eget hus.

Den 15. almindelige vurdering, som finder sted i øjeblikket, vil skabe betydelige vanskeligheder for mange familier, og disse vanskeligheder vil særlig hårdt ramme de yngre og de ældste i egen bolig. Vi vil derfor arbejde for en afskaffelse — det har vi også sagt før — af begrebet lejeværdi af egen bolig. Afskaffelsen af dette tillæg til folks indkomst, som ikke modsvares af nogen reel indtjening, kan naturligvis ikke ske isoleret, men skal opvejes af andre ændringer i en indkomstopgørelse, der knytter sig til selvejerboligen.

Og så vil jeg godt sige, at vi ser ikke nogen mulighed for principielt at afskaffe retten til at fradrage renter af gæld. Vi ønsker altså at fastholde dette princip. Vi kan diskutere teknik i forbindelse med dette princip, men vi ønsker ikke at fravige princippet.

For det femte: huslejeafståttelsen i den

ældre boligmasse må gives fri. Den skitse, som ejere og lejere har udarbejdet, interesserer, som jeg allerede har sagt, os. Den bygger på en udvidelse af beboerdemokratiet og en huslejeafståttelse på grundlag af det omkostningsbestemte huslejeafståttelsesprincip. Der er, som jeg også allerede har sagt, i skitsen dunkle punkter, som vi endnu mangler at få opklaret, og vi er åbne over for andre løsningsmuligheder.

For det sjette vil jeg sige, at hvad angår finansieringen af det fremtidige boligbyggeri, er vi som hovedprincip indstillet på, at kravet til egenkapital inden for alle typer af boliger skal skærpes. Samtidig ønsker vi en løsning, som betyder en nedsættelse af begyndelsesboligudgiften med mulighed for en efterfølgende opadgående regulering.

De meget diskuterede indeksobligationer har vor interesse, men vi mener, det er afgørende, at vi finder former, hvorunder de kan afprøves, inden de massivt lægges til grund for fremtidig finansiering.

For det syvende og sidste: slutresultatet på det boligpolitiske område skal være en nedsættelse af de direkte statslige og kommunale udgifter på det boligpolitiske område. Da dette vil medføre en gennemsnitlig stigning i boligudgiften, er det indlysende, at også en række af de indirekte tilskud må dæmpes med henblik på en langsigtet afvikling. Megen diskussion vil naturligvis her komme til at stå om, hvad der er indirekte tilskud, og hvad der ikke er det. For det konservative folkeparti er det afgørende, at afviklingen af såvel direkte som indirekte tilskud sker på en sådan måde, at der gives mulighed for compensation ved lettelser i den direkte skat. Meningen med det, vi nu går i gang med, er ikke, at skattebyrden og boligudgiften sammenlagt skal stige.

Guldborg: Der er en stadig bevægelse omkring hele boligdiskussionen og boligpolitikken, og der er derfor efter min opfattelse ikke noget mærkeligt i, at visse dele af dette forslag ligesom kan ses i et lidt andet lys på nuværende tidspunkt, end da det blev fremsat. Det har også andre været inde på, og det skal jeg såmænd ikke på nogen måde bebrejde det radikale venstre, for det er nu engang det, der kan ske, når der er en bevægelse. Man kan komme ud for — for at bruge golfsproget — at der er en green-kee-

[Guldberg.]

per, der flytter hullet, efter at man har slået til bolden, og det er altid lidt overraskende.

Bortset fra denne forskydning vil jeg da gerne sige, at der er mange ting i det foreliggende forslag, som vi også i venstre vil se med megen sympati på. Der er naturligvis også ting, vi ser forskelligt på, og det vil da være rimeligt, når man skal bidrage til debatten, at man også gør opmærksom derpå.

Jeg vil gerne sige om tankerne om huslejudligningen og -reguleringen, at vi føler os i venstre ganske overbevist om, at den metode, ikke den bestemte tekniske form, men selve den grundmetode, der ligger i dette forsøg på at få det gjort i en form for samtidighed, er den eneste farbare vej. Vi har i venstre været inde på en anden måde at gøre det på, men det er efter min opfattelse teknik, det er noget, man skal kunne finde ud af, og det vil jeg også tro vi kan. Det har jeg altså ikke så mange bemærkninger til.

Jeg vil gerne derimod hæfte mig ved det, der er omtalt i punkt 11 specielt, finansieringsmulighederne og oplysningen om rentesikringsordningens ophævelse. Jeg udlægger summen af punkterne sådan, at det er for så vidt ikke en ny oplysning fra det radikale venstre, men en bekræftelse af et synspunkt, som vi har været inde på i anden forbindelse, nemlig det synspunkt, at det er en forudsætning for og en del af en ny boligordning, at man ophæver særstøtten til en del af byggeriet, uanset hvordan den definerer sig, og at man altså dermed må sige, at også det almennyttige byggeri må konkurrere på lige fod med, hvad der måtte findes af andet byggeri uden speciel støtte.

Det var et synspunkt, som både de konservative, venstre og de radikale var fremme med under behandlingen af rentesikringsordningens forlængelse og udvidelse, og jeg vil gerne gentage her, at det for os er et kardinalpunkt, også med henblik på de forhandlinger, vi skal i gang med. Jeg vil også gerne sige — det er måske mere til boligministeren — at når jeg understreger dette som et kardinalpunkt på venstres vegne, er det ikke alene et politisk synspunkt, men vi har også det synspunkt, at skal der laves en bred boligpolitisk løsning her i landet, skal vi jo alle sammen være med til at tage ansvaret for forskellige ubehageligheder, og så vil vi for venstres ved-

kommende stå meget fast på, at et sådant medansvar har vi ikke megen interesse i, hvis der i løsningen er indbygget noget, som vi af saglige grunde føler os overbevist om er kimen til nye skævheder og nye forskelle. En løsning, der ikke kan holde, har man jo ikke så forfærdelig megen interesse i at skulle påtage sig medansvar for. Det er et meget væsentligt punkt for os, og sådan ser jeg altså også det radikale forslag, at synspunkterne vist følges ganske nøje ad.

Så har forslaget nogle bestemmelser om ejerboliger og lejeværdi af disse. Dem har jeg ikke megen forståelse for. Jeg kan godt se, at det er en konsekvent opfølgen af en tidligere tankegang, men jeg tror, at hvis vi skal finde en rimelig løsning på dette her, må man først gøre sig klart, at når man har fået et normalt marked, så må ejerbolig som enhver anden bolig helt ud af den skattemæssige relation. På det punkt kunne man sige at det forslag, SF fremsatte, var ret konsekvent. At der så var et problem vedrørende rentefradrag for privat gæld, som SF ikke løste ved det forslag, de fremsatte forleden dag, er en anden sag, der gør, at man ser på det på en anden måde. Men jeg finder det rigtigt, at man konsekvent tager ejendomsskemaet og det kineseri, det fører med, ud, og så må vi finde en balance i den situation.

Jeg vil gerne her minde om en totalt glemt forudsætning, og det viser i og for sig, hvad vi kan komme til at vikle os ind i af mærkværdigheder. Oprindeligt blev der fastsat en lejeværdi af egen bolig på 2 pct., og 2 pct. var det halve af den 4 pct. rentefod, man havde, dengang normal prioritering var 50 pct., og de 2 pct. var ikke renten af de 50 pct., man havde belånt, men renten af de 50 pct., man havde betalt. Betragtningen var ganske enkelt den, at den mand, der bragte sine penge i sit eget hus, mistede rentetægten af dem, men da det gjorde det ud for husleje, skulle det lægges til. Nu kan man godt spørge, hvorfor man anlagde den betragtning på huse og ikke på alt muligt andet, men det gjorde man altså. Dengang var en normal prioritering altså 50 pct., og renten var 4 pct. Så lavede vi et boligforlig i 1965-66, og af politiske grunde fandt vi ud af, at når huslejens skulle fordobles i den almindelige udlejningsmasse, måtte man også fordoble lejeværdien, og så satte man

[Guldberg.]

den op fra 2 pct. til 4 pct. Dette er allerede sådan lidt på vej ud i det helt mærkværdige. I dag er normalprioriteringen 90 pct., udbetalingen er 10 pct., og anvender man samme synspunkt på dette, så ville f.eks. de 4 pct. af 400.000 kr. og 6 pct. af det, der lå over, som skal føres op til et eller andet tal i forhold til 15. vurdering, svare til mellem 40 og 60 pct. rente af udbetalingen ved normalprioritering. Og man kan så sige: ja tak, og så kan man trække ejendomskatter osv. fra, men hvis ikke der var disse forskellige korrektioner, ville det være fuldstændig uden mening. Men det viser også bare, at vi har konstrueret noget, som er blevet kolossalt indviklet, og der er sket en motivforskydning undervejs. Og skal vi have lavet det, vi kalder et normalt boligmarked, og skal vi komme frem til det, som også dette forslag sigter mod, at skabe frie og normale forhold med konkurrence på udlejningsmarkedet og alle disse ting, må vi gå i bund, også med ejerboligens stilling. Jeg skal da for venstres vedkommende sige, at det er også vores udgangspunkt her, og vi tror ikke, det er så kontroversielt, som det kan lyde, at man skal se at komme af med det ejendomsskema og finde en løsning, som er afbalanceret i forhold til både udlejnings- og ejerboligsiden. Jeg vil gerne føje til — jeg ved godt, at det ikke er noget, der vækker så megen glæde i socialdemokratiet, men så vil jeg da håbe, at det kan vinde sympati andre steder — at efter min opfattelse er det et led i en sådan nytænkning på boligområdet, som vel er nødvendig, at man også tager spørgsmålet om lejerne i de sociale boliger op.

Det har oprindeligt været en andelstanke, og der er selvfølgelig ingen, der kunne tænke sig at foreslå — det vil jeg da heller ikke — at man skulle sige, at man nu overdrager de nuværende sociale boliger til de nuværende lejere, og så skulle de sige: nu ejer vi dem i fællesskab på en eller anden måde i et andelsforetagende. Det ville ikke være rimeligt. Det må være rimeligt, at de værdier, der ligger, og som er meget store, går ind i finansieringen af fortsat byggeri, altså over landsbyggefonden, som man er inde på, på den ene og den anden måde. Men hvorfor skulle man ikke ved samme lejlighed sige, at fra da af går man over til egentlige andele for lejerne i de eksisterende boliger med det

udgangspunkt, der så findes, således at de fra da af deltager med andele i det tillæg, der kommer til andelen, efterhånden som de over deres egen husleje betaler afdrag, og efterhånden som der eventuelt sker værdistigninger på ejendommene, og så sådan, at det er noget, de kan tage med sig til en anden bolig? Bl.a. burde det kunne benyttes til delvis selvfinansiering af eget hus, når den tid måtte komme. Hvorfor skal vi have disse lukkede grænser mellem de forskellige typer af boliger? Også dette er et spørgsmål, som venstre meget gerne vil trække ind. Jeg har indtryk af, at det også er et spørgsmål, man vil kunne drøfte med en vis realitet.

Jeg vil gerne runde af med at sige, at jeg har, som jeg sagde til indledning — og jeg håber, at forslagstillerne vil, om jeg så må sige, tilgive dette — måske i nogen grad beskæftiget mig med de steder, hvor der kan være forskelle, men det er rimeligt og naturligt. Der er mange ting, som venstre vil kunne tilslutte sig, og jeg har indtryk af, at også andre ordførere vil sige det samme. Jeg har derfor også den opfattelse, at når vi skal til at drøfte den langsigtede boligpolitik her i den nærmest kommende tid, vil det være forkert, hvis man på grund af politiske vanskeligheder på andre områder startede med det udgangspunkt, at dette skulle være umuligt. Jeg vil gerne tilføje, at jeg synes, det er svært; det tror jeg vi alle sammen kan blive enige om, men det skulle ikke være umuligt, hvis den gode vilje er til stede.

Henning Philipsen: Når man ser ud over denne sal, forstår man sådan set ikke rigtig, at der mangler husrum nogle steder, men det kan man altså konstatere. Og lad mig så føje til, at jeg synes, det tjener det radikale venstre til ære, at de i hvert fald har gjort sig den ulejlighed at lave et forslag, men så har jeg heller ikke så forfærdelig meget mere positivt at sige om det.

Sagen er jo, at når man ser på forslagets enkelte punkter, er det for mig at se i sin substans simpelt hen principielt en gentagelse af boligforliget af 1966, det boligforlig, som har spillet fallit. Jeg skal prøve at begrunde hvorfor.

I forslagets punkt 1 siger man, at der gennemføres pr. 1. april 1974 et frit boligmarked overalt i landet, og i konsekvens

[Henning Philipsen.]

heraf, siger man, ophæves reglerne om huslejenævn og boliganvisning i boligreguleringslovens kapitler II og IV. Det forekommer mig rigtigt, at dette ting nu én gang for alle fik at vide, hvad man mener med et frit boligmarked, i hvert fald når man kommer og stiller forslag her. For hvad er dette forslags punkt 1, hvad er der så føjet hertil i øvrige punkter? Ja, der er føjet hertil, at i de tilfælde, hvor huslejereguleringens ophævelse fører til en huslejeforøgelse på mindst 25 pct. eller mindst 1.000 kr. på årsbasis, skal der ydes lejerens kompensation. Og så føjer man til længere nede i afsnit 4, at for boliger i almennyttige boligselskaber fastlægger boligministeren hvert år forud for 1. april de nærmere regler for en ajourføring af huslejerne.

Hvor er det frie boligmarked i denne situation? Hvor er det frie boligmarked, som betinger, at tilbud og efterspørgsel skulle give prisen, når man på forhånd beder boligministeren om at måtte låse lejerne fast i det almennyttige byggeri og allerede selv forudser, at det, man vil tilgodese, når man taler om frit boligmarked, er, at der vil ske nogle enorme lejestigninger i det private udlejningsbyggeri? Det er det modsatte af, hvad jeg forstår ved et frit boligmarked. Det eneste, der bliver frit, er de private husejeres mulighed for at tage den husleje, som situationen betinger, og jeg føler mig aldeles overbevist om, at de også nok skal vide at benytte sig heraf.

Må jeg have lov at føje til for en ordens skyld, at vi anser lejeforhøjelser i den ældre boligmasse, i hvert fald det, som dette forslag og andre forslag, vi har set, sigter til, som noget særdeles sekundært i forbindelse med en langsigtet boligløsning. Det er nybyggeriets finansieringsproblemer, det først og fremmest drejer sig om; eventuelle lejeforhøjelser i det ældre nybyggeri er noget sekundært, som under alle omstændigheder skal sættes i forhold til den pris, man opnår for boligerne i det nye udlejningsbyggeri.

Når jeg har sagt dette, kan det vel ikke undre, at jeg går over til afsnit 6. Hvad er det, man foreslår her? Ja, her foreslår man sådan set det, som vi kender i dag, nemlig at man stadig væk skal have ret til for ejerboligens vedkommende at kunne fradrage renter, udgifter af indestående prioriteter,

reservefonds- og administrationsbidrag til kredit- og hypotekforeninger samt pålignede ejendomsskatter. Ja men der er jo intet nyt under solen i forhold til det, vi kender. Dette er ganske enkelt en fortsættelse, som jeg sagde før, af boligforliget af 1966, hvor det hele har fået lov til at flyde.

Jeg må måske have lov til at gøre en bemærkning til hr. Bendix, som leverede et særdeles varmt forsvar for enfamilieshuset som en god bolig, en betragtning, som jeg er enig i. Hr. Bendix siger, at den er der flere og flere der ønsker, og det er da rigtigt. Men så føjer hr. Bendix til: og derfor er ejerboligen at foretrække. Det ville dog vel være rimeligt, at man fik en dokumentation for, at boligen er bedre, fordi den tilfældigvis skulle være ejet, i forhold til, at den var lejet. Boligen bliver dog ikke bedre af den grund. Derfor synes jeg godt, at man kan sige rent ud — det bør man gøre efter min mening — at det, man foretrækker, når det drejer sig om ejerboligen, er det, som er den faktiske situation på boligmarkedet i Danmark i dag, at det såkaldt støttede byggeri i realiteten er det ustøttede, og det, der er det ustøttede, er i realiteten det byggeri, som virkelig er støttet. Det er jo sandheden, og jeg skal beskrive det ganske kort.

Enhver i denne sal, i hvert fald de, der er til stede, ved, at rentesikringsloven ganske enkelt betyder, at staten garanterer for en rente ned til 6 pct. i det almennyttige byggeri, som aftrappes med 1 pct. om året, og det vil sige, at med det nuværende renteniveau er vi i løbet af 11-12 år oppe på, at renten falder med sin fulde vægt på beboerne i almennyttigt byggeri. Hvad sker der på det parcelhusområde, som hr. Bendix anser for at være værd at forsvare, i hvert fald hvad angår skattereduktionerne? Ja, der sker det diamentralt modsatte, og det er netop det, de radikale foreslår. Det radikale venstre foreslår, at der fortsat skal ske disse fradrag for renter, og hvad har det hidtil betydet? Det har hidtil betydet, at i takt med, at der sker disse stigninger i jord- og ejendomsværdierne, har man også kunnet belåne de stigninger, der er sket, hvilket igen har betydet en forøget rentebyrde og dermed et endnu større indirekte tilskud fra det offentlige, altså en endnu større støtte, havde jeg nær sagt, med modsat fortegn i forhold til den støtte, som det almennytt-

[Henning Philipsen.]

tige byggeri kan have på rentesikringen over de første 5-6 år af dets levetid.

Må jeg dernæst gøre et par bemærkninger vedrørende indeksobligationerne. Jeg tror, man skal holde sig for øje, at indeksobligationerne, altså disse værdifaste obligationer, i sig selv indebærer en fare, nemlig at i og med, at der på et givet tidspunkt bliver åbnet for fri kapitaleksport hertil, nu da vi desværre er kommer i fællesmarkedet, er der en hel del, der taler for, at EF-kapital vil have til hensigt at placere sig netop i de værdifaste obligationer, idet den ser bort fra den øjeblikkelige effektive rente. Det vil efter min opfattelse være til skade for den øvrige realkredit såvel som for mange andre obligationer; jeg tænker ikke mindst her på dem, man har brug for til industrien.

Jeg synes, at jeg vil gøre opmærksom på, hvad der er vor opfattelse i forhold til det radikale forslag. Vi har den opfattelse, at en huslejeregulering må være permanent, og den må være landsdækkende i et samfund, hvor boligen fortsat er en mangelvare. Vi mener, at bytteret må være et led i ethvert lejemål. Vi mener, at en central boliganvisning er et vigtigt led heri. Vi mener, at beboerdemokrati må være et centralt led. Vi mener, at beboerne må have medbestemelsesret, og vi mener afgjort, at beboerne må have medejendomsret til deres egne investeringer. Jeg skal derfor sige det så mildt, som jeg nu kan gøre det med min stemmeføring, at jeg har meget svært ved at se, at dette forslag skulle kunne vinde tilslutning fra mig og mit parti. Så skulle det da i hvert fald ændres ganske radikalt, og det har radikale normalt ikke for vane at gøre.

Ordføreren for forslagsstillerne (Dahlggaard): Jeg vil gerne takke for den modtagelse, vores forslag har fået. Det er jo rigtigt, som hr. Guldborg siger, at der er en stadig bevægelse i synspunkterne på boligpolitikken. Det er muligt, at det forslag, vi har udarbejdet, og som jo er offentliggjort efterhånden for lang tid siden, har medvirket til denne bevægelse i synspunkterne, og jeg synes i hvert fald, at bevægelsen stort set er gået i den rigtige retning. Jeg tror, det er det rigtige tidspunkt, vi får en generel boligdebat her i folketinget på. Vi har i bolig-

udvalget snuset til en række af de problemer, vi skal beskæftige os med, men vi har ikke snuset til dem alle sammen, og vi er foreløbig temmelig langt fra at nå frem til forhandlingernes slutfase.

Det er glædeligt at konstatere noget, der er en selvfølge i og for sig, nemlig at der er enighed om, at der må være samtidighed i beslutningerne vedrørende alle væsentlige sider af den boligpolitik, som skal afløse boligforliget af 1966. Det er som sagt i og for sig en selvfølge. Alligevel har alle ordførere her, og efter min mening med rette, peget netop på dette punkt, og jeg synes, jeg har grund til at sige, at en hel del af den diskussion, vi har haft i de senere uger dels om momsrefusionens bortfald, dels om parcelhusproblemerne, har lidt skade ved, at der har været tale om løsrevne diskussioner, i stedet for at man har bragt disse problemer ind i den samlede sammenhæng med de øvrige boligproblemer.

Der synes at være en ret udstrakt om ikke fuldstændig enighed om, at der må være adgang til at finansiere nyt byggeri med indeksslån. Jeg tror, det er nødvendigt at erkende, at i et inflationssamfund er indeksslån det eneste alternativ til en omfattende statstilskudsordning til nybyggeriet, hvis man vil holde begyndelseslejen i nyt byggeri nede.

Boligministeren har i dag som ved tidligere lejligheder udtrykt bekymring, fordi man ikke rigtig kan se, hvordan obligationsmarkedet vil modtage disse indeksobligationer, og det ved man måske heller ikke, selv om en hel del måske kunne regnes ud. Der er efter min mening grund til at være meget mere bekymret i anledning af den viden, vi rent faktisk har, nemlig om, hvordan de traditionelle obligationer modtages af obligationsmarkedet. De modtages til en effektiv rente på 12 pct., og der er ikke nærliggende udsigt til, at denne procentsats går ned i den nærmest kommende tid.

Den bekymring, der fra forskellig side er udtrykt for, hvordan de indeksregulerede obligationer kan blive genstand for kapitaleksport, når der bliver fri kapitalbevægelser mellem Danmark og det øvrige udland, er en bekymring, som med nøjagtig samme styrke gør sig gældende, når det drejer sig om de traditionelle obligationer. Risikoen ved at indføre indeksobligationer ligger ikke

[Dahlgaard.]

i, at kursen på dem kan komme til at ligge lavt og renten for højt. Nej, den mest nærliggende risiko er den, at disse obligationer får en så forrygende succes både hos obligationskøbere og hos dem, der finansierer ting ved anvendelse af obligationslån, at det traditionelle obligationsmarked kan komme i vanskeligheder. Ud fra dette synspunkt og ud fra denne forventning kan jeg tilslutte mig, at man overvejer, og på nuværende tidspunkt vil jeg altså ikke gå længere end til, at man bør overveje i første omgang at forbeholde indeksobligationerne for lukkede kredse af købere, og med lukkede kredse af købere tænker jeg på institutioner, som i forvejen er normale købere på obligationsmarkedet. Der er vel grund til her først og fremmest at tænke på ATP, de forskellige pensionsforsikringsanstalter, forsikringselskaber og andre som sagt traditionelle obligationskøbere.

Boligministerens forslag om en statslåneordning efter svensk mønster, som altså også indebærer et indeksreguleret element, er mit parti uenig i. Vi finder, at den er uforudsigelig, vi finder, at den er uhensigtsmæssig, og vi finder, at den strider mod det direkte, som i hvert fald tre partier nu er blevet enige om: at der skal opnås besparelser af størrelsesordenen 1½ milliard kroner på årsbasis i finansåret 1974-75 ved en omlægning af boligpolitikken.

Derfor håber jeg, at boligministeren og hans embedsmænd kan mobilisere fantasi til at finde frem til andre og mere markedsorienterede finansieringsformer for almenbygget byggeri, når vi næste gang skal drøfte spørgsmålet i boligudvalget.

Det radikale forslag om at ophæve huslejereguleringen og gennemføre en kompensationsordning for lejerne i de tilfælde, hvor der kan forekomme større lejestigninger, forekommer mig at være blevet modtaget godt fra nogle sider og med måske meget mere end forbehold fra andre sider. Tanken er i familie med et forslag, som partiet venstre fremsatte her i folketinget i sidste samling, og det er i øvrigt en tanke, der har været diskuteret, siden boligforliget blev indgået i 1966, altså for ca. 8 år siden.

Jeg tror, og det er det radikale venstres opfattelse, at vi nu er nået frem til det tidspunkt, hvor vi bør vove springet ud i det,

man kalder et frit boligmarked. Hr. Henning Philipsen ved ikke rigtig, hvad man forstår ved et frit boligmarked, og jeg kan måske henvise ham til at søge manuduktion hos tidligere statsminister Viggo Kampmann, der i beboerbladet Boligen, der udsendes af boligselskabernes landsforening, har skrevet en artikel, hvori han siger, at et frit boligmarked vil fjerne mange uretfærdigheder. Jeg citerer:

„Af misforstået hensyn til en stadig mindre del af befolkningen i København og det mørke Århus, har man ikke turdet tage et fast greb om boligvælden, der slet ikke brænder, hvis man tager hårdt om den.“

Jeg tror, det er rigtigt. Jeg tror, fordelene ved en normal bevægelighed på boligmarkedet er så store, at jeg næsten er tilbøjelig til at sige, at en boligreform, der ikke har et klart sigte i retning af et frit boligmarked inden for et meget kort tidsrum, ikke rigtig er nogen boligreform.

Derimod skal jeg gerne erkende, at den tekniske udformning, vi i vort forslag har givet kompensationsordningen, måske nok med fordel kunne tages under behandling af boligministeriets embedsmænd.

Begrænsningen af inflationsgevinsten ved 60 pct. afgift af lejeindtægter ud over den omkostningsbestemte leje har ganske rigtigt, som bl.a. boligministeren har nævnt, til forudsætning, at man når frem til en norm for, hvad man forstår ved den omkostningsbestemte leje. Det er jo et spørgsmål, som boligudvalget i den kommende tid skal beskæftige sig med, bl.a. med udgangspunkt i ejer- og lejerorganisationernes fællesskitse til en huslejeregulering.

Vi har i det radikale venstre den opfattelse, at en delvis inddragelse af inflationsgevinster — og det er jo ikke et engangsfænomen; der opstår løbende inflationsgevinster i et inflationssamfund — er et naturligt modstykke til den fri huslejedannelse, og det gør efter vor opfattelse ikke noget, om afgiften måske nok medfører en vis træghed i den løbende huslejetilpasning.

Det er rigtigt, at det radikale venstre ikke i sin skitse har omtalt ejer- og lejerorganisationernes fællesskitse. Jeg tror, det var hr. Bendix, der var inde på, hvordan der var noget i den, der bed sig selv i halen, altså at en huslejestigning fører til en stigning i ejen-

[Dahlggaard.]

domsværdien, og efter skitsen vil ejendomsværdien føre til en stigning i, hvad man forstår ved den omkostningsbestemte husleje. Derfor så har jeg nogle forbehold over for denne skitse, indtil vi får set, hvad den nærmere indeholder. Vi skulle vel nødig nå frem til — det vil jeg tro at boligministeren og jeg er enige om — en opadgående spiral i huslejerne, men med den virkning, at der ikke bliver givet kompensation til dem, der får huslejestigningerne, og at der ikke sker inddragelse af inflationsgevinsterne. Jeg mener, det er en risiko, som ligger i de to organisationers fælles skitse, hvis ikke vi passer på, hvordan de forskellige elementer i den bliver afvejede.

Boligministeren var let overrasket over den tillid, der vistest ham ved, at man ville pålægge ham at give retningslinjer for en årlig tilpasning af huslejen i det almennyttige byggeri. Nu har boligministre det jo ligesom andre ministre, de kommer og går, og jeg beder ministeren om at indkassere tilliden på sit ministeriums vegne. Men kan man finde frem til selvvirkende mekanismer for ajourføring af huslejen i det almennyttige byggeri, vil det selvfølgelig være bedre end at have en kompliceret ordning.

Jeg vil gerne understrege, at der i vort forslag er indbygget en vis kollektiv interesse for almennyttige selskaber med hensyn til, at der foretages rimelige ajourføringer i huslejen i det almennyttige byggeri. Vi foreslår jo i vort forslag til folketingsbeslutning, at man ophæver rentesikringsordningen, at man afviser statslåneordninger med indbyggede begunstigelser, og at man henviser finansiering af nyt byggeri til indeksslån. Der ved skulle det almennyttige byggeri få en naturlig interesse i, at der sker en normalisering af huslejerne i den bestående boligmasse, således at der ad den vej skabes en voksende egenkapital inden for den almennyttige boligsektor til finansiering af nye opgaver.

Jeg vil gerne som en enkelthed, der måske ikke er stor, men som for det radikale venstre spiller en ikke helt ringe rolle, takke for ministerens udtalelse om, at han gerne vil overveje, om der kan findes en praktisk form for en forkøbsret for lejere ved ejerskifte. Det er for det radikale venstre lidt af

historie, der skrives, og vi glæder os til opfølgning af dette.

Til slut skal jeg fremhæve betydningen af, at boligproblemerne løses i sammenhæng. Vi skal jo nu prøve, om vi kan nå frem til et bredere forlig om den fremtidige boligpolitik. Jeg erkender, at jeg bedømmer mulighederne ret pessimistisk, men hvis det skal lykkes, er det problemernes indbyrdes sammenhæng, der skal tvinge os dertil.

Bendix: Jeg har kun to ganske korte bemærkninger. Den ene er til ordføreren for forslagsstillerne. Jeg hæftede mig med absolut interesse ved de bemærkninger, hr. Dahlggaard kom med om de indeksregulerede obligationer, fordi jeg kan se, at de bemærkninger er en vis modifikation i forhold til forslaget. Jeg ytrede allerede i første omgang en vis betænkelighed ved den massive introduktion af de indeksregulerede obligationer, som jeg synes lå i det radikale venstres forslag, og jeg kan forstå på hr. Dahlggaard, at vi er enige om, at der kan være et behov for, at disse indeksregulerede obligationer i givet fald føres på markedet med noget større nænsomhed.

Det var den ene bemærkning.

Der næst en bemærkning til hr. Henning Philipsen, som jeg jo altid har en bemærkning til. Jeg lyttede med voldsom interesse, naturligvis, til hr. Henning Philipsens udviklede ordspil, som jeg også kunne se at hr. Henning Philipsen næsten var ved at løbe sur i selv. Det var påstanden om, at det støttede byggeri er det ustøttede og det ustøttede byggeri det støttede, og efter at have tænkt grundigt over det har jeg konstateret, at det har vi vist diskuteret en hel del gange, og jeg kender hr. Henning Philipsens synspunkter på det område, og hr. Henning Philipsen kender mine synspunkter, så det skal jeg ikke gøre nogen bemærkninger om.

Men jeg har hæftet mig ved, at det, hr. Henning Philipsen gang efter gang er vendt tilbage til i forbindelse med ejerboligen, er det problem for samfundsøkonomien, at de stærkt stigende ejendomsværdier giver en mulighed for en meget stærk belåning, som kan rokke ved den samlede balance i samfundsøkonomien. Jeg vil godt sige til hr. Henning Philipsen, at det kan jeg også godt

[Bendix.]

se at der er et problem i. Lad os diskutere det. Jeg tror ikke, vi skal diskutere det i detaljer her, men jeg vil da godt markere, at vi er lige så opmærksomme på, at der knytter sig samfundsøkonomiske problemer til dette, som hr. Henning Philipsen og andre er.

Henning Philipsen: Jeg vil gerne sige til hr. Dahlgaard, at jeg behøver ikke manuduktion i, hvad et frit boligmarked er. Det har jeg kendt på mine rygstykker i min barndom. Jeg ved godt, hvad et frit boligmarked er.

Den tidligere statsminister Kampmanns artikel i Boligen siger ikke noget som helst om, hvad de radikale mener med et frit boligmarked. Det var det, jeg efterlyste, og det fik jeg altså ikke noget svar på. Jeg har efterlyst det nogle gange før, men har ikke fået svar på det, og jeg forstår, at det radikale venstre måske ikke engang selv er klar over, hvad de mener med et frit boligmarked. Forhåbentlig får vi det opklaret på et eller andet tidspunkt, om ikke andet så af hensyn til hr. Dahlgaard og hans parti.

Jeg skal bare gøre én kort bemærkning til hr. Bendix, og det er, at når hr. Bendix rigtigt beskriver disse belåningsmuligheder, der bliver, i og med at der sker disse ejendomsværdistigninger, så må hr. Bendix vel også give mig ret i, at det samtidig betyder en ret til at trække forøgede renter fra på selvangivelsen.

Ordføreren for forslagsstillerne (Dahlgaard): Jeg vil gerne sige til hr. Bendix, at jeg er enig i, at der er nogle indkøringsproblemer, når det drejer sig om de indeksregulerede obligationslån. Det er jo en ganske betydelig kreditreform, det drejer sig om. Den vil få betydning også for andre områder end boligbyggeriet. Der er altså indkøringsproblemer, men disse er mikroskopiske sammenlignet med de problemer, som den traditionelle obligationsbelåning frembyder

i dag, og som bliver løst ved denne nye obligationsform.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til boligudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Landbrugs- og fiskeriudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om ophævelse af lov om tilskud til forbrugerpriserne på mejeriprodukter. Eksemplarer vil blive omdelt.

Erhvervsudvalget har afgivet tilføjelse til betænkning over forslag til lov om statsligt indskud i Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk A/S. Eksemplarer vil blive omdelt.

Kommunaludvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme. (Loft over grundskyldpromillen). Eksemplarer vil blive omdelt.

Kommunaludvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme og forslag til lov om ændring af lov om udskrivning af skat til amtskommunen. Eksemplarer vil blive omdelt.

Det politisk-økonomiske udvalg har afgivet en beretning. Eksemplarer er omdelt.

Med skrivelse af 21. marts 1973 har arbejdsministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Mogens Camre stillet spørgsmål. (Spm. nr. 179). Spørgsmålet og besvarelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

[Formanden.]

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Det politisk-økonomiske udvalg:

Udtræder: Nathalie Lind.

Nyt medl.: Poul Hartling.

Skriftligt besvaret spørgsmål.

Af *Camre* til arbejdsministeren (15. marts 1973):

„Hvilke oplysninger kan ministeren give om målsætningen for det forsøg, som direktoratet for arbejdstilsynet gennemfører på Fyn, indebærende sammenlægning af arbejdstilsynets 3 fynske kredse (Odense, Middelfart og Svendborg) til en storkreds?“ (Spm. nr. 179).

Begrundelse.

Direktoratet for arbejdstilsynet planlægger fra 1. april 1973 at gennemføre et forsøg med sammenlægning af de 3 nævnte fynske arbejdstilsynskredse til én kreds.

Arbejdsministeriet har i denne anledning den 25. januar d. å. opstillet en liste over de problemer, der skal afklares i forbindelse med iværksættelse af forsøget. Ministeriet rejser bl.a. spørgsmålene:

Hvilken værdi et forsøg inden for en begrænset økonomisk ramme kan have, om direktoratet for arbejdstilsynet har haft kontakt med kommunerne i Fyns amt, om direktoratet har overvejet eventuelle ulemper for arbejdere eller virksomheder i Svendborg- og Middelfartkredsene ved en flytning af kredsens funktioner til Odense, om direktoratet har haft kontakt med arbejdsmarkedets organisationer om forsøget, om personaleorganisationernes stilling til forsøget og

om storkredsforsøgets forhold til arbejdsmiljøgruppens overvejelser om den fremtidige struktur for arbejdstilsynet.

Det vil være af interesse, at ministeren oplyser, hvilke svar der er givet ministeriet på disse spørgsmål.

Der er i store dele af fagbevægelsen et ønske om, at selve det lokale arbejdstilsyn overgår til fagbevægelsen, og at det statslige arbejdstilsyn indrettes til at fungere som konsulent og rådgiver på arbejderbeskyttelsesområdet.

På denne baggrund kan storkredsforsøget på Fyn måske opfattes som et forsøg på at skabe en overlevelsesmulighed for arbejdstilsynet med dettes nuværende funktioner, og det kunne føles mere relevant at gennemføre et forsøg indebærende overførelse af tilsynsfunktionen til fagbevægelsen kombineret med en konsulentfunktion for arbejdstilsynet.

Arbejdsminister *Erling Dinesens* svar (21. marts 1973):

Arbejdstilsynet er organiseret i 29 tilsynskredse af forskellig størrelse med hensyn til geografisk udstrækning, antal arbejdspladser og medarbejdere. Eksempelvis kan nævnes, at der i Fyns amt er 3 kredse: Middelfart med 4 medarbejdere, Odense med 10 medarbejdere og Svendborg med 6 medarbejdere.

Ifølge § 49 i arbejdstilsynsloven er det arbejdsministeren, der træffer bestemmelse om inddelingen i tilsynskredse og om det tekniske personales fordeling til kredsene.

Forsøget med samling af tilsynskredsene på Fyn skal bl.a. ses i sammenhæng med nedsættelsen af arbejdsmiljøgruppen af 1972, der bl.a. skal vurdere, hvorvidt det nuværende arbejdstilsyn er tidssvarende med hensyn til målsætning og struktur. Det interne arbejdsrapport, som ligger til grund for hr. Camres spørgsmål, er netop udarbejdet med henblik på en drøftelse i ministeriet, hvori en repræsentant for arbejdsmiljøgruppen deltog, og hvor han gav udtryk for arbejdsmiljøgruppens interesse i løbende at kunne følge forsøget.

Som jeg udtalte i folketinget den 9. marts 1973 i forbindelse med 1. behandling af et forslag om ændring af arbejderbeskyttelseslovgivningen, finder jeg det påkrævet at få alle muligheder for en rationel udnyttelse af det eksisterende tilsynsapparat nøje undersøgt. Storkredsforsøget er en af de foranstaltninger, der på administrativt plan skal forberede det kommende reformarbejde.

Jeg kan tilføje, at der har været drøftelser om forsøget med Kommunernes Landsforening og med repræsentanter for de berørte kommuner, og at der vil blive holdt løbende forbindelse med kommunerne om forløbet af forsøget.

Der har endvidere været personalerepræsentanter i det udvalg, der har planlagt for-

[Arbejdsministeren.]

søget, og spørgsmålet har været indgående drøftet i arbejdstilsynets samarbejdsudvalg.

Endelig kan jeg oplyse, at såvel arbejdsrådet som arbejdsmiljøgruppens støtteudvalg er blevet orienteret om forsøget, og det har ikke givet anledning til bemærkninger. I begge disse organer er arbejdsmarkedets organisationer repræsenteret.

Formanden: Der er ikke mere at foretage i dette møde. Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 27. marts kl. 13.30 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om arbejderbeskyttelse. (Sikkerhedsrepræsentanter, børns arbejde, statistik over arbejdsulykker, arbejderbeskyttelsesfondets midler m. v.).

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om sygehusvæsenet m. v.

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om offentlig sygesikring. (Tilskud til lægemidler).

4) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om erstatning til besættelsestidens ofre. (Om udvidet adgang til ydelser ved dødsfald, forhøjede ydelser og udvidet adgang til hædersgaver m. v.).

5) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Mobilitetsfremmende ydelser, bopælsbetingelser, nyuddannedes ret til dagpenge, pensionisters ret til arbejdsløshedsdagpenge m. v.).

6) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ophævelse af lov om tilskud til forbrugerpriserne på mejeriprodukter.

7) *Fortsættelse af anden behandling af:*

Forslag til lov om statsligt indskud i Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk A/S.

8) *Anden behandling af :*

Forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme. (Loft over grundskyldpromillen) [af Juul-Madsen m. fl.].

9) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme [af A. Chr. Andersen m. fl.].

10) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om udskrivning af skat til amtskommunen [af A. Chr. Andersen m. fl.].

11) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om udlån til yngre landmænd.

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge henviser formanden til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 13.58.

69. møde.

Tirsdag den 27. marts kl. 13.30.

Den første sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag om ændring af forskellige lovbestemmelser om arbejderbeskyttelse. (Sikkerhedsrepræsentanter, børns arbejde, statistik over arbejdsulykker, arbejderbeskyttelsesfondets midler m. v.).

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 141) findes i tidenden sp. 5051).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 139 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov om sygehusvæsenet m. v.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 134) findes i tidenden sp. 5051).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 157 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov om offentlig sygesikring. (Tilskud til lægemidler).

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 137) findes i tidenden sp. 5052).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 140 stemmer; 17 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov om erstatning til besættelstidens ofre. (Om udvidet adgang til ydelser ved dødsfald, forhøjede ydelser og udvidet adgang til hædersgaver m. v.)

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 71) findes i tidenden sp. 4264).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Tove Nielsen: Jeg skal kort begrunde, hvorfor venstre vil undlade at stemme. Vi har under andenbehandlingen klart og tydeligt taget afstand fra, at kredsen af hædersgavemodtagere skulle udvides ud over jøderne. At hædersgaven nu blot kaldes ved et andet navn, har ikke ændret vort synspunkt. Det oprindelige lovforslag, som vi i første omgang behandlede, kan venstre støtte i dets helhed, og vi var glade for her at konstatere en politisk enighed. Som en konsekvens af dette vil vi naturligvis ikke stemme imod lovforslaget, men da vi ikke kan følge den senere udvikling, er venstres konklusion, at vi vil undlade at stemme.